

KAMU HUKUKU

Kriminolojinin Tanımı*

Definition of Criminology

Mehmet Emin ARTUK**

ABSTRACT

In this article, various definitions of criminology are given. Louis Braffort explains the difficulty of identifying criminology in preface of Etienne de Greeff's "Introduction à la criminologie" Paris, 1948 (s. 12): "It is not easy to define this branch of science. Because it concerns both human beings and society and it shares all the uncertainties seen in the disciplines examining the constantly evolving and changing person."

In the strict sense, criminology is an experimental science that investigates the social and personal causes of criminalness.

In the broad sense, criminology is an "experimental science that examines all aspects of the crime." In this sense, criminology includes, crime anthropology, crime sociology, crime prophylaxis, criminal psychology, penology and crime policy, in a word, all the sciences that Von Liszt refers to as the "auxiliary criminal sciences."

Keywords: criminology, the definition of criminology, the definition of criminology in narrow sense, the definition of criminology in broad sense

I. Kriminolojinin Tanımı

Literatürde, kriminolojiyle¹ ilgili değişik tanımlar yapılmıştır. Bu tanımların birbirlerinden ayrılmalarının nedeni, müelliflerin özellikle kriminolojinin kapsamı konusunda farklı görüşlere sahip olmalarındandır. Geniş ve dar anlamda kriminolojiyi tanımlayan Bonger'e göre, geniş anlamda (Sensu lato) kriminoloji, "suç olayını bütün yönleriyle inceleyen deneysel bir bilimdir". Bu anlamda kriminoloji, suç antropolojisi, suç sosyolojisi, suç profilaksisi, suç psikolojisi, penoloji, suç politikası, tek kelimeyle Von Liszt'in "yardımcı ceza bilimleri" olarak ifade ettiği bütün bilimleri kapsamaktadır. Müellife göre, dar anlamda kriminoloji (Sensu stricto) ise, "suçluluğun toplumsal ve kişisel nedenlerini

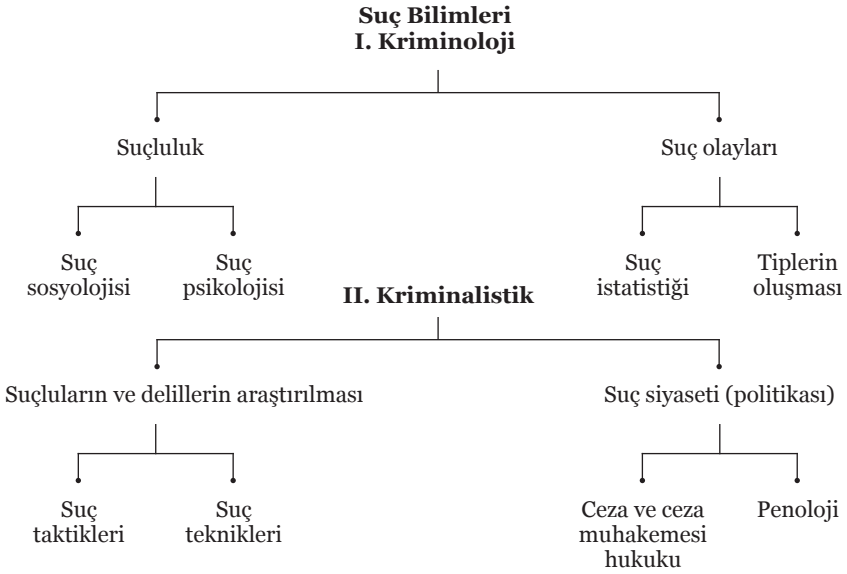
* Makale gönderim tarihi: 09.11.2018. Makale kabul tarihi: 22.11.2018. Mehmet Emin Artuk, "Kriminolojinin Tanımı", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 2018, s. 5-14.

** Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. İletişim: meartuk@medipol.edu.tr.

1 Bonger'e (1876-1940) göre, "kriminoloji" sözcüğü (etimoloji: suçun incelenmesi, étude du crime) ilk defa P. Topinard (1830-1911) adlı bir Fransız hekim tarafından kullanılmış ve bu ismi taşıyan ilk eser Garofalo (1852-1935) tarafından yayımlanmıştır (Torino 1885). bkz. Jean Constant, *Eléments de Criminologie*, Liège, 1949, s. 9.

araştıran deneysel bir bilimdir”. Bu tanım, kalıtımsal, biyolojik etmenlerin incelenmesini kısaca suç antropolojisini, kriminolojinin kapsamı dışında bırakmaktadır. Diğer bir anlatımla, tanım, kriminolojinin konusunu suç sosyolojisi ve psikolojisiyle sınırlamıştır². Sutherland’a göre kriminoloji, “toplumsal bir olay olarak kabul edilen suçla ilgili tüm bilgilerin toplamıdır”. Bu tanımın sınırları içinde kalınması durumunda kriminoloji, ceza mevzuatının, suçun, suçluların ve suçlulara karşı oluşan toplumsal tepkinin incelenmesini kapsamına alır. Böylece Sutherland’ın bu çok geniş tanımı, dar anlamda kriminolojinin kapsamına girmeyen ceza hukuku, suç profilaksisi, suç antropolojisi ve penoloji gibi bilimlerini kriminolojiye dahil etmektedir. Bu çok geniş tanım, ayrıca geniş anlamda kriminolojinin konusuna girmeyen mevzuları da kriminolojiye dahil etmektedir. Örneğin, ceza hukuku felsefesi³.

Suç bilimlerini, kriminoloji ve kriminalistik olmak üzere ikiye ayıran Heinz Gummerbach’a göre kriminoloji, “suç ve suçluluğun incelenmesini konu edinen bir bilim dalıdır”. Çok geniş olan bu tanım, suç antropolojisini de kriminolojiye dahil etmektedir. Müellif, konuyla ilgili aşağıdaki tabloyu yapmıştır⁴.

Niceforo’nun belirsiz ve çok geniş tanımına göre, bağımsız, tümevaran ve bireşimsel (synthétique) bir bilim dalı olan kriminoloji, “suç, suçlu ve onlara

2 W.A. Bongers, *Inleiding tot de Criminologie*, Haarlem, 1932, zikreden Constant, s. 13.

3 Constant, s. 13-14.

4 Constant, s. 14.

karşı alınacak tedbirlerle ilgili çeşitli disiplinlerin önemli sonuçlarını özetlediği gibi sentezini yaptığı çeşitli suç bilimlerine giriş niteliğini de haizdir.”

Maxwell daha bireşimci (tez, antitez ve sentezle gelişen) bir yöntem izlemiştir. Müellife göre kriminoloji, “suç denen tabii bir olayın meydana geldiği şartların bilimidir”. Yapılan bu tanım, bir taraftan dar anlamda kriminolojinin tarifine yaklaşmaktaysa da, diğer taraftan suç antropolojisini kriminolojiye dahil etmek suretiyle geniş anlamda kriminolojiye doğru yönelmektedir.

Sabatini'nin geniş tanımına göre kriminoloji, “deneysel metotla suçlunun kişiliğini, biyolojik ve sosyolojik etmenler vasıtasıyla suç olayının doğuş ve mekanizmasını araştıran, suçluluğa ait genel bir bilimdir”.

Constant'a göre ise kriminoloji, “suç ve suçluyu oluşturan etmenleri, sosyal, ekonomik, kişisel ve psikolojik açılardan ele alan deneysel bir bilimdir”⁵. Bu şekilde kriminolojiyi tanımlayan Constant, kitabının suç sosyolojisinin temel kavramları ve suç psikolojisinin özetlenmiş bilgileriyle sınırlı kalacağını belirtmektedir. Müellife göre, değişik bilimlerden oluşan geniş anlamda kriminoloji iki büyük gruba ayrılmaktadır:

1) Teorik kriminoloji, 2) Tatbiki kriminoloji

Birinci grubu oluşturan teorik kriminolojinin alt dalları şunlardır:

a) *Suç antropolojisi*: Suçluyu bedensel yönden inceleyen suç antropolojisi, kalıtıma, biyolojik ve anatomik psikolojiye ilişkin etmenleri göz önüne alır. Niceforo'ya göre, suç antropolojisi, “suçlunun dış yüzünü” oluşturmaktadır.

b) *Suç psikolojisi*: Suç psikolojisi, yaş, cinsiyet, karakter, ırk, mizaç gibi suçu meydana getiren veya gelişmesine etki eden ruhi olayları inceler. Niceforo'ya göre, suç psikolojisi, “suçlunun iç yüzünü” oluşturmaktadır.

c) *Suç sosyolojisi*: Suçu toplumsal bir olay olarak inceleyen suç sosyolojisi, özellikle ortam, alkol, sinema, din gibi suça sebep olan etkenleri araştırır. Suç sosyolojisi çoğu kez suç istatistiğinin verilerinden faydalanır.

d) *Suç psikiyatrisi*: Suç psikiyatrisi anormal veya akıl hastası suçluları inceler.

e) *Penoloji*: Penoloji, toplumun suçu cezalandırmak için müracaat ettiği çeşitli cezaların menşe ve gelişmelerini, uygulama şekillerini ve faydalarını inceler. Güvenlik tedbirlerinin araştırılması da penolojinin konusuna girmektedir⁶.

Tatbiki kriminolojiye ait alt dallar şunlardır:

a) *Suç politikası*: Suç politikası, devletin suç işleyenleri cezalandırmak için

5 Constant, s. 15; ayrıca bkz. Sulhi Dönmezer, *Kriminoloji*, 7. Bası, İstanbul 1984, s. 9.

6 Constant, s. 16-17.

geliştirmek zorunda olduğu faaliyeti inceleyen bir bilimdir. Bazı müellifler suç politikası kavramına, devletin suçla mücadeleyle ilgili başvurduğu cezalandırıcı, cezalandırıcı olmayan ve hatta din, ahlak gibi hukuki niteliği de bulunmayan vasıtaları dahil ederler (Thönisen). Bu bakımdan suç politikası, devletin suçluluğun azalmasına etki edebilecek tüm vasıtalarından oluşur⁷. Suç politikası ile ilgili olarak doktrinde çeşitli tanımlara rastlanmaktadır. Suç politikası, amaca uygun olarak ceza hukukunun etkinliğinin incelenmesidir⁸. Suç politikası, suçun önlenmesi ve suçla mücadelede devletin sahip olduğu bütün tedbirlerdir⁹. Suç politikası, devletin suça karşı uyguladığı tepki, araçlar, metot ve prensiplerdir¹⁰. Suç politikası, toplumun korunmasını amaç edinen ceza hukukunun, bu amacı gerçekleştirmesine yönelik uygun bir şekilde tatbikidir¹¹. Başka bir tanım vermek gerekirse, suç politikası; anayasal düzen içinde kişi özgürlüklerine gösterilmesi gereken saygıyı göz ardı etmeden, toplumdaki suç ve suçluluk olayını en aza indirebilmede uygulanması gereken taktik, teknik ve stratejidir. Bunun yanında “iyi bir sosyal politika, en mükemmel bir suç politikasıdır” şeklinde tanımlara rastlanmaktadır¹².

b) *Suç profilaksisi*: Suç profilaksisi, suçluluğun sosyal, ekonomik vs. etmenlerini önlemek, yok etmek veya hiç olmazsa azaltmak gayesiyle, toplumun başvurduğu bütün vasıtaları inceleyen bir bilim dalıdır. Bu dalın tıbbi ve sosyal yönleri vardır¹³.

c) *Kriminalistik ya da bilimsel polis*: Suç ve suçluların meydana çıkarılmasını kolaylaştıran teknik yöntemlerin incelenmesini konu edinen bir bilim dalıdır. Diğer bir anlatımla kriminalistik, suç ve suçluların meydana çıkarılmasına yarayacak teknik vasıta ve usulleri gösterir. Kriminalistiğin çeşitli bölümleri bulunmaktadır: Bunlardan adli tıbbın, bazen suçun (örneğin, cesedi bulunanın tabii bir ölümle mi öldüğünün, yoksa öldürülmüş mü olduğunun belirlenmesi), bazen de suçlunun tespitinde (örneğin, olay mahallinde görülen kanın kime ait olduğunun belirlenmesi) önemli yararları vardır. Alphonse Bertillon’un geliştirdiği cürmi antropometri (Antropométrie criminelle) ise, bedeninin ve bazı

7 Constant, s. 17.

8 Robert v. Hippel, *Deutsches Strafrecht*, Band I, Berlin, 1925, s. 534.

9 Mezger, zikreden Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Cilt I, İstanbul, 1991, s. 29.

10 Schröder, zikreden Önder, s. 29.

11 Hans-Heinrich Jescheck, *Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil*, 4. Baskı, Berlin, 1988, s. 18.

12 V. Weber, zikreden Önder, s. 29. Bütün bu tanımlar ve ayrıca diğer tarifler için bkz. Heinz Zipf, *Kriminalpolitik, Eine Einführung in die Grundlagen*, Karlsruhe, 1973, s. 2 vd. Zipf, suç politikasını kısaca, “ceza adaletinde düzen düşüncelerinin kazanılması ve gerçekleştirilmesidir.” şeklinde tanımlamaktadır. bkz. Zipf, s. 3

13 Constant, s. 17.

kısımlarının (örneğin, başın uzunluğu ve eni, sol ayağın, sol elin orta parmağının, sağ kulağın uzunluğu gibi) ölçülmesidir. Bu usulle suçluların kimlikleri ve dolayısıyla mükerrer olup olmadıkları belirlenmektedir¹⁴. Daktiloskopi, parmak izlerinin alınmasıdır. Bir şahsın parmağındaki çizgiler, diğer herhangi bir kimsenin parmağındaki çizgilerle bir olamayacağından parmak izlerinden kimliğin ve suç failinin tespitinde faydalanılır¹⁵. Balistik (atış bilimi), ateşli silahlarda, merminin barut gazının basıncıyla fırlayıp hedefe ulaşınca kadar olan devinimini inceleyen bilimdir.

Garraud'ya göre, kriminoloji, "suçun nedenlerini tetkik eden bir bilim" olup, antropoloji veya biyolojiden ziyade sosyolojinin bir dalıdır. Garraud'nun bu tanımı, toplumsal şartlardaki değişikliklerin suçluluğu etkilediği sonucuna varır. Bu bakımdan 1) Toplum, suçu oluşturan, artıran veya azaltan nedenler hakkında elverişli tedbirler alabilir. 2) Suçluluğun sebepleri, her şeyden önce toplumsal olduğundan, bu nedenler üzerinde durmak gerekir. Toplumla suç arasındaki suç politikasının alanına giren bu çalışmada, suçların önlenmesiyle ilgili toplumun elindeki tek vasıta ceza değildir. Toplum cezalardan daha etkili olan ve suçun kaynağını kurutan, Ferri'nin deyimiyle ceza kaimelerine (sostituti penali) başvurmalıdır. Ceza kaimeleri böylece sosyal bilimlerden sayılan ceza bilimlerinin alanını genişletmiştir¹⁶.

14 Antropometri sayesinde örneğin, Paris'te etrafa patlayıcı maddeler attıktan sonra 30.03.1892 tarihinde yakalanan anarşist Ravachol'un asil adının 14.10.1859 tarihinde dünyaya gelen François Claudius Koeningstein olduğu ve bu şahsın Saint-Etienne kentinde 14-15.05.1891'de mezar soyduğu, 18.06.1891 de insan öldürdüğü tespit edilmiştir. bkz. Jürgen Thorwald, *Das Jahrhundert der Detektive. Weg und Abenteurer der Kriminalistik*, Bd. I, Das Zeichen des Kain, 9. Baskı, München-Zürich, 1980, s. 39 vd.

15 Daktiloskopi metodu ilk defa Arjantinli bir polis memuru antropolog Juan Vucetich tarafından 1892 yılında Francisca Rojas olayında uygulanmıştır. 10 sene sonra yöntem, Antropometri metodunun üstünlüğüne inanan Bertillon'un arzu etmemesine rağmen, Avrupa'da ilk olarak Fransa'da tatbik edilmiştir. Daktiloskopi metodunun Fransa'da uygulanmasına yol açan olay, 16.10.1902 tarihinde dış doktoru August Alaux'nun Paris'teki evinde yardımcısı Joseph Reibel'in öldürülmesidir. Suç mahalline fotoğraf çekmek için giden Bertillon, fotoğraf çekerken kırılan vitrin parçalarının birinin üstünde yağlı parmak izlerine rastlar. Polis laboratuvarında Bertillon, sabıkahların parmak izleri ile kırık camdaki yağlı parmak izini karşılaştırır. Hırsızlık ve emniyeti suüstimalden sabıkalı Henri Léon Scheffer'in sadece sağ elinin parmaklarının dördünün ve sol elinin baş parmağının izi Bertillon'un arşivinde yer almaktadır. On parmağın izinin arşivlerde yer alması, 1904 yılından itibaren gerçekleşecektir. Tesadüf eseri kırık vitrin camının üzerindeki izler de sağ elin parmaklarına aittir. Arşivdeki ölçüler, kırık camdaki parmak izlerine uyduğundan Scheffer'in olayın faili olduğu tespit edilir (24.10.1902). Marsilya'da yakalanan katil suçunu itiraf eder (30.10.1902). Duruşmalara damgasını vuran, müebbet hapse mahkum olan Scheffer'in itirafı değil, Bertillon'un olayda uyguladığı daktiloskopi metodudur. Belirtilim ki, antropometri metodunun üstünlüğüne inanan Bertillon, parmak izlerinin alınması (daktiloskopi) şeffelinin ısrarı üzerine kabul etmek zorunda kalmıştır. Gerçekten 1900 yılından itibaren sabıkahların sağ ellerinin dört parmağı ve sol ellerinin baş parmaklarının izleri Bertillon'un arşivine girmiştir. Bkz. Jürgen Thorwald, *die Gnadenlose Jagd. Roman der Kriminalistik*, Zürich, 1965/1966, s. 80; Dossier Scheffer, *Police Scientifique*, www.police-scientifique.com/dossier-scheffer.

Kantar'a göre kriminoloji, "suçluluğu gerek hariçteki (dış) tezahürü ve gerek batını (gizli) sebepleri noktasından tetkik eden ilme" denir¹⁷.

Dönmezer'e göre kriminoloji, "insanın sapıcı davranış ve eylemleri arasında suç doğuran, yapan ve suç kontrol etme amacını güden süreçleri açıklayan ve suçun sebep ve faktörlerini tespit maksadıyla insana ve suç işleyen insana ilişkin bilgilerin bütünüünün sentezini oluşturan bir bilgi dalıdır"¹⁸.

Larguier'e¹⁹ göre kriminoloji, "insan eylemi olan suçun incelenmesidir". Müellife göre, suçlu, suç ve toplumun suça karşı tepkisini inceleyen, mültidisipliner bir bilim dalı olan kriminoloji, psikoloji, sosyoloji, biyoloji, tıp, psikiyatri ve ceza hukuku gibi birçok bilim dalından faydalanır.

Kriminolojinin kapsamını inceleyen müellif, konuyla ilgili ikili bir ayırım yapmaktadır:

1) Suçun incelenmesi, 2) Suçla mücadele.

I. Suçun incelenmesi

Suç incelenirken birçok bilim dallarından faydalanılır:

1. Suç fenomenolojisi - Suçla ilgili çeşitli faaliyetlerin betimlenmesi, örneğin bir kasanın nasıl kırılacağı

2. Suç etiyojisi - Kriminolojinin bu dalı suçun nedenlerini inceler

3. Suç psikolojisi - Suçun psikolojik süreci

4. Suç antropolojisi veya suç somatolojisi - Canlı bedeninin fiziksel açıdan incelenmesi

5. Suç psikiyatrisi

6. Suç sosyolojisi

7. Suç ekonomisi - Suçun maliyeti

8. Suç coğrafyası

9. Suç istatistikleri

II. Suçla mücadele

1. Suç siyaseti (politikası) – Suçluluğun nasıl azaltılacağı ile ilgilenir. Genel ve kişisel tedbirler teklif eder.

2. Ceza yargılaması

3. Kriminalistik – Çeşitli izlerin incelenmesi, bilimsel polis

16 R. Garraud, *Traité Théorique et Pratique du Droit Pénal Français*, Tome I, 3. Edition, Paris 1913 (Nouveau Tirage, 1928), s. 36-37.

17 Baha Kantar, *Başlangıç-Ceza Hukuku*, Ankara, 1939, s. 15.

18 Sulhi Dönmezer, *Kriminoloji*, 7. Bası, İstanbul, 1984, s. 16.

4. Penoloji

5. Suç pedagojisi – Suçluların uslandırılmaları amacıyla eğitilmeleri

6. Önleme veya suç profilaksisi – Genel tedbirler (örneğin, alkol alışkanlığıyla mücadele)

7. Diğer bilimler

Suç denen olguyu açıkladığından bir olgu, realite bilimi olan kriminoloji, çeşitli doğal ve sosyal bilimlerin yöntemlerinden yararlandığından “disiplinler arası bir bilim alanı” (interdisziplinäres Wissenschaftsgebiet) olarak nitelendirilir. Kriminoloji, suçlunun kişiliğini, gelişimini, fiziki ve ruhi durumunu, topluma intibakını araştırır. Suçu hukuki bakımdan ele almayan kriminoloji, onun sebepleriyle, ortaya çıkış şekilleriyle, toplum ve birey bakımından önemiyle ve toplumun suça karşı tepkisiyle de ilgilenir. Bilimin bugün ulaştığı seviye itibarıyla kriminoloji, suç biyolojisi, suç psikolojisi ve suç sosyolojisi olmak üzere üç ayrı dala ayrılmaktadır²⁰. Diğer bir anlatımla, bu üç dal kriminolojinin araştırma alanlarından sayılmaktadır. Suç biyolojisi (Kriminalbiologie) suçlunun bedensel özellikleriyle ilgilenir. Suç psikolojisi (Kriminalpsychologie) ise, suçu ruhsal bir olay olarak inceler²¹. Suç sosyolojisi (Kriminalsoziologie) suçlunun toplumsal ilişkilerini, bu ilişkilerin suça olan etkisini araştırır. Örneğin, ekonomik durum, savaş, evlilik dışı doğan çocuklar, alkol, fuhuş ve toplumun örf ve adetlerinin suça olan etkisini inceler²². Kısaca suç sosyolojisi, toplumsal bir olay olarak değerlendirdiği suçla, suçlunun ilişkilerini araştırır. Kriminoloji ayrıca, ceza hukuku yaptırımlarının ve tedavi yöntemlerinin mahkumlara etkisini de (özel önleme) inceler. Bugün için kriminoloji ön planda, polis, savcı, mahkeme gibi toplumsal denetim mercilerinin strateji ve taktikleriyle, mağdurun suçun oluşumuna katkısıyla (viktimoloji), halkın suç ihbarı ve ceza adaletinin toplumun hukuki şuuruna etkisiyle (genel önleme) uğraşmaktadır²³.

Seelig'e²⁴ göre kriminoloji, “isminin de ifade ettiği gibi, suç (crime) ilmidir”. Her ne kadar ceza hukuku da kriminoloji gibi suçtan bahsederse de bu iki bilim birbirlerinden farklılıklar arz ederler. Ceza hukuku normatif bir bilim dalı olup, “öldürmeyeceksin, çalmayacaksın” gibi kişilere davranış kuralları ka-

19 Jean Languier, *Criminologie et Science Pénitentiaire*, 10. Edition, Paris, 2005, s. 3-4.

20 Hans-Heinrich Jescheck, Thomas Weigend, *Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil*, 5. Auflage, Berlin, 1996, s. 46.

21 Turhan Tufan Yüce, *Ceza Hukuku Dersleri*, Cilt 1, Manisa, 1982, s. 32.

22 Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Cilt 1, İstanbul, 1991, s. 41.

23 Jescheck, Weigend, s. 46-47.

24 Ernst Seelig, *Traité de Criminologie* (Traduit de l'allemand par I. Petit et M. Pariser), Paris, 1956, s. 3.

bul ettirir. Buna karşılık kriminoloji ise, bir gözlem bilimidir. Suçlu davranışı betimler. Suç sebeplerini ve suçluyu inceler. Bu iki bilim dalı birbirlerinden faydalanırlar. Gerçekten kriminoloji, ceza hukuku tarafından tanımlanan suç kavramına başvurur²⁵. Ceza hukuku ise, suçla mücadele ederken kriminolojinin verilerinden faydalanır. Hatta denilebilir ki, kriminolojinin verilerinden istifade etmeyen bir ceza hukuku, suç önleme, toplum düzenini sağlama gibi temel amaçlarını etkin bir şekilde gerçekleştiremez. Nitekim, örneğin, yeni suç tiplerinin ortaya çıkmasında ya da bazı suç tiplerinin ceza kanunundan çıkarılmasında, para cezalarının uygulama alanlarının genişlemesinde, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların sakıncalarının anlaşılabilir olarak tatbik alanlarının daraltılmasında, küçük suçlara yetişkinlere göre farklı bir ceza hukuku anlayışı ile yaklaşılmasında, suç itiyat haline getirmiş kişilerin veya akıl hastalarının farklı bir tedaviye tabi tutulmasında, cezaların bireyselleştirilmesinde, kriminolojinin ceza hukukunu etkilediğini görmekteyiz²⁶.

M. Laignel-Lavastine ve V.V. Stanciu'ya göre kriminoloji "bütüncül bir insan bilimidir; insanların anti sosyal eylemlerinin nedenlerini araştıran ve bunlara daha etkili çareler bulmak için sürekli çaba harcayan bir bilim dalıdır"²⁷.

Vouin-Léaute'ye göre²⁸, kriminoloji, "suç olayının bilimsel incelenmesidir."

G. Stéfani-G. Levasseur-R. Jambu Merlin'e göre²⁹ kriminoloji, "suçluluğun sebeplerinin incelenmesidir."

II. Sonuç ve Kanaatimiz

Disiplinler arası bir bilim olan kriminolojinin, yukarıda değişik tanımlarına değindik. Kriminolojinin geniş tanımlarına yer verenler olduğu gibi, dar tanımlarından bahseden müelliflere de rastlanmaktadır. Kriminolojinin kapsamının dar veya geniş tutulması, tanımın da dar veya geniş olması sonucunu doğuracaktır. Bu bakımdan kriminolojinin geniş tanımı, kapsamına aldığı bilimlerin fazlalığıyla dikkati çeker.

Geniş tanımı tercih edenleri üç gruba ayırmak mümkündür:

1) Ferri'ye (1857-1929) göre, kriminolojiyle eş anlamlı olan "suç sosyolojisi", bütün suç bilimlerinin toplamıdır. Ferri'nin bu düşüncesi, yukarıda tanımına

25 Larguier, s. 5.

26 Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin, Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Ankara, 2018, s. 20-21 ve 50-52 dipnotlarında zikredilen müellifler.

27 M. Laignel-Lavastine, V.V. Stanciu, *Précis de Criminologie*, Paris 1950, s. 14.

28 Robert Vouin-Jacques Leéauté, *Droit pénal et Criminologie*, Paris 1956, s. 19.

29 G. Stéfani, G. Levasseur, R. Jambu Merlin, *Criminologie et Science Pénitentiaire*, 2. Edition, Paris 1970, s. 2.

değindiğimiz öğrencisi V. V. Stanciu tarafından da ele alınmıştır. Stanciu, kriminolojiye “bütüncül bir insan bilimi” (Science de l’homme) demiştir.

2) Kriminolojiyle ilgili geniş tanımlara yer veren diğer bir cereyanı Avusturya ansiklopedik okulu (l’école encyclopédique) oluşturmaktadır. Bu okula mensup olan Avusturyalı Roland Grassberger ve Ernst Seelig, her ne kadar suç olayının (phénomène criminel) iki görünüş şeklini yani normatif bir bilim dalı olan ceza hukukunu, olgu, realite bilimi olan kriminolojiden ayırmış iseler de kriminolojinin sadece etiyojisini değil, kriminalistik ve ceza infaz ilmini içerdiği kanısındadırlar. Fransa’da bu düşünce Larguier tarafından kabul edilmiş gözüküyor.

3) Amerikan Klasik Okulu: Bu okulun mensuplarından Sutherland’ın tanımına yukarıda yer vermiştik. Bu bakımdan tanımı burada tekrar etmeyeceğiz.

Kriminolojinin dar tanımını yapanlar ise, her şeyden önce iki farklı bilim dalı olan kriminoloji ve ceza hukukunu birbirlerinden ayırırlar. Geniş tanımı tercih eden müelliflerden farklı olarak, kriminolojinin kapsamına sadece suç etiyojisini, yani suçun oluşum nedenlerinin incelenmesini dahil ederler. Bu bakımdan suç sosyolojisi, kriminalistik, penoloji, suç profilaksisi, viktimoloji ve suç bilimlerinin en sonuncusu olan iç emniyeti (sécuritéologie) kriminolojinin kapsamına dahil etmezler.

Kanaatimizece, kriminoloji, “suç denen olayın toplumsal ve kişisel nedenlerini, suçluyu ve toplumun suçla mücadele imkan ve vasıtalarını araştıran bir bilimdir”. Doğal ve sosyal bilimlerin yöntemlerinden yararlanan kriminoloji, ceza hukukuna yardımcı olan diğer bilim dallarından da faydalanır.

KAYNAKLAR

- Artuk, Mehmet Emin; Gökçen, Ahmet; Alşahin Mehmet Emin; Çakır, Kerim, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Ankara, 2018.
- Bongier, W.A., *Inleiding tot de Criminologie*, Haarlem, 1932.
- Constant, Jean, *Eléments de Criminologie*, Liège, 1949.
- Dönmezer, Sulhi, *Kriminoloji*, 7. Bası, İstanbul 1984.
- Garraud, R., *Traité Théorique et Pratique du Droit Pénal Français*, Tome I, 3. Edition, Paris, 1913 (Nouveau Tirage, 1928).
- Hippel, Robert v., *Deutsches Strafrecht*, Band I, Berlin, 1925.
- Jescheck, Hans-Heinrich, *Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil*, 4. Baskı, Berlin, 1988.
- Jescheck, Hans-Heinrich; Weigend, Thomas, *Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil*, 5. Auflage, Berlin, 1996.
- Kantar, Baha, *Başlangıç-Ceza Hukuku*, Ankara, 1939.
- Laignel-Lavastine, M.; Stanciu, V.V., *Précis de Criminologie*, Paris, 1950.
- Larguier, Jean, *Criminologie et Science Pénitentiaire*, 10. Edition, Paris, 2005.
- Önder, Ayhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Cilt I, İstanbul, 1991.
- Seelig, Ernst, *Traité de Criminologie* (Traduit de l'allemand par I. Petit et M. Pariser), Paris, 1956.
- Stéfani, G.; Levasseur, G.; Merlin, R. Jambu, *Criminologie et Science Pénitentiaire*, 2. Edition, Paris, 1970.
- Thorwald, Jürgen, *Das Jahrhundert der Detektive. Weg und Abenteuer der Kriminalistik*, Bd. I, Das Zeichen des Kain, 9. Baskı, München-Zürich, 1980.
- Thorwald, Jürgen, *die Gnadenlose Jagd. Roman der Kriminalistik*, Zürich, 1965/1966.
- Vouin, Robert; Leéauté, Jacques, *Droit pénal et Criminologie*, Paris, 1956.
- Yüce, Turhan Tufan, *Ceza Hukuku Dersleri*, Cilt 1, Manisa, 1982.
- Zipf, Heinz, *Kriminalpolitik, Eine Einführung in die Grundlagen*, Karlsruhe, 1973.

ÖZ

Bu makalede kriminolojinin çeşitli tanımlarına yer verilmiştir. Kriminolojinin tanımlanması zorluğunu Etienne de Greeff'in, "Introduction à la criminologie" Paris, 1948 adlı kitabına yazdığı önsözde Louis Braffort (s. 12) şöyle izah etmektedir: "Bu bilim dalını tanımlamak kolay değildir. Çünkü hem insanla hem de toplumla ilgilidir ve sürekli gelişen ve değişen insanı inceleyen disiplinlerin içinde görülen bütün belirsizlikleri paylaşır."

Dar anlamda kriminoloji, suçluluğun toplumsal ve kişisel nedenlerini araştıran deneysel bir bilimdir.

Geniş anlamda kriminoloji ise, "suç olayını bütün yönleriyle inceleyen deneysel bir bilimdir." Bu anlamda kriminoloji, suç antropolojisi, suç sosyolojisi, suç profilaksisi, suç psikolojisi, penoloji ve suç politikası, tek kelimeyle Von Liszt'in "yardımcı ceza bilimleri" olarak ifade ettiği bütün bilimleri kapsamaktadır.

Anahtar kelimeler: kriminoloji, kriminolojinin tanımı, dar anlamda kriminoloji, geniş anlamda kriminoloji.